

An Analysis of the Status and Roles of Foot Binding Women in Chinese Families from the English Novel Translated into Thai “Snow Flower and the Secret Fan”

Sarinya Prommas¹; Supatsara Khanan²; Sakkarin Sawatdee³

Faculty of Liberal Arts, Prince of Songkla University,
Songkhla 90110 Thailand

Email: Sakkarin.sa@psu.ac.th

received 4 February 2025; revised 8 May 2025; accepted 1 July 2025

Abstract

This research is a qualitative study that examines the status and roles of women subjected to foot binding, using the theoretical framework of binary opposition between the domestic and public spheres. It aims to analyze the status and roles of Foot binding women in the families of the female protagonists Baihe and Xuehua from the translated Thai version of the English novel *Snow Flower and the Secret Fan*. Data were collected and analyzed from books, articles, and relevant academic research.

The findings indicate that cultural values and ethical norms surrounding foot binding play a significant role in shaping the identities and societal expectations of the two protagonists. Their roles are categorized into three stages: (1) as daughters, they are expected to obey their parents and remain confined to household duties, without access to education or participation in public life; (2) as wives, they are obligated to serve their husbands' families and manage domestic responsibilities, with their status largely determined by their ability to bear sons; and (3) as mothers, they are responsible for maintaining the household and raising children, with particular emphasis placed on producing male heirs. This Study highlights that the ethical and cultural perspectives on foot binding are key variables in determining the restricted status and roles of women in traditional Chinese society, as reflected through the experiences of the two main characters.

Keywords: Foot Binding; status; roles; Chinese Family; Women

¹ Undergraduate student, Chinese Major, Faculty of Liberal Arts, Prince of Songkla University.

² Undergraduate student, Chinese Major, Faculty of Liberal Arts, Prince of Songkla University.

³ Lecturer, Chinese Major, Faculty of Liberal Arts, Prince of Songkla University, Corresponding Author.

การวิเคราะห์สถานภาพและบทบาทของสตรีรัดเท้าที่มีต่อครอบครัวชาวจีน จากนวนิยาย อังกฤษฉบับแปลไทย เรื่อง จดหมายลับไปเหอ (Snow Flower and the Secret Fan)

ศิริญญา พรหมมาศ⁴ สุภัตตรา ขนาน⁵ ศักรินทร์ สวัสดิ์⁶

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ จังหวัดสงขลา 90110 ประเทศไทย

อีเมล Sakkarin.sa@psu.ac.th

วันรับบทความ 4 กุมภาพันธ์ 2568 วันแก้ไขบทความ 8 พฤษภาคม 2568

วันตอบรับตีพิมพ์บทความ 1 กรกฎาคม 2568

บทคัดย่อ

งานวิจัยฉบับนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Quality Research) ด้วยกระบวนการทบทวนแนวคิดด้านสถานภาพและบทบาทกับทฤษฎีโครงสร้างคู่ตรงข้ามระหว่าง งานบ้าน (Domestic) กับ งานนอกบ้าน (Public) มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์สถานภาพและบทบาทของสตรีรัดเท้าที่มีต่อครอบครัวของตัวละครเอกหญิง “ไปเหอ” และ “เสวฮวา” จากนวนิยายอังกฤษฉบับแปลไทยเรื่อง *จดหมายลับไปเหอ (Snow Flower and the Secret Fan)* ที่ได้รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลจากหนังสือ บทความ และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งผลการวิจัยพบว่า แนวคิดด้านจริยธรรมและค่านิยมในการรัดเท้าเป็นตัวแปรสำคัญในการกำหนดสถานภาพและบทบาทของสองตัวละครเอกหญิง ซึ่งสามารถจำแนกตามบทบาทของตัวละครเอกหญิงได้ 3 ประการ ได้แก่ 1) สถานภาพและบทบาทของลูกสาว ที่ถูกสอนให้รักและเคารพผู้เป็นบิดามารดา มีหน้าที่เรียนรู้รู้แจ้งงานบ้านงานเรือน ไม่มีสิทธิ์ในการเล่าเรียน และข้องเกี่ยวกับงานนอกบ้าน 2) สถานภาพและบทบาทของภรรยา ที่ถูกคาดหวังให้รักและเคารพครอบครัวของสามี หน้าที่ที่ต้องปฏิบัติจะครอบคลุมงานภายในครัวเรือนทั้งหมด หากโชคดีได้ให้กำเนิดบุตรชาย ฐานะภายในบ้านสามีจะมีความมั่นคง และลดปัญหาเรื่องแม่สามีและลูกสะใภ้ 3) สถานภาพและบทบาทของแม่ ซึ่งสิ่งสำคัญคือ การดูแลงานภายในบ้าน และการเลี้ยงดูลูก การมีลูกชายไว้สืบสกุล ดังนั้นลูกชายจึงถูกให้ความสำคัญจากผู้เป็นแม่มากกว่าลูกสาวเป็นพิเศษ โดยผลการศึกษาในครั้งนี้สะท้อนให้เห็นว่ากรอบแนวคิดด้านจริยธรรมและค่านิยมในการรัดเท้าเป็นตัวแปรสำคัญในการกำหนดสถานภาพและบทบาทของสองตัวละครเอกหญิง

คำสำคัญ การรัดเท้า; สถานภาพ; บทบาท; ครอบครัวชาวจีน; สตรี

⁴ นักศึกษาปริญญาตรี สาขาภาษาจีน คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

⁵ นักศึกษาปริญญาตรี สาขาภาษาจีน คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

⁶ อาจารย์ประจำหลักสูตรภาษาจีน สาขาภาษาต่างประเทศ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ผู้ประพันธ์บรรณกิจ

1. บทนำ

ในสังคมศักดินาของจีนมักให้ความสำคัญกับผู้ชายเป็นลำดับที่หนึ่ง จนเกิดการจัดลำดับชนชั้นในสถาบันครอบครัวและสังคม รวมถึงการกำหนดหลักปฏิบัติของผู้หญิง “สามคล้อยตามสี่จรรยา” (三从四德)⁷ ที่เป็นหนึ่งในหลักศีลธรรมของขงจื้อ ซึ่งเป็นทำให้สังคมเกิดบรรทัดฐานระหว่างเพศชายและเพศหญิง และทำให้ผู้หญิงตกอยู่ภายใต้อำนาจของผู้ชาย (Athitpat, 2018) จากหลักปฏิบัตินี้ได้ขยายอิทธิพลและฝังรากลึกลงในสถาบันครอบครัวและสังคมอย่างรวดเร็ว นำไปสู่การจำกัดบทบาท สิทธิและเสรีภาพของสตรีจีน ส่งผลให้จิตสำนึก การแสวงหาตัวตนและการเรียกร้องสถานภาพทางสังคมก็ถูกบั่นทอนลงไปด้วย เป็นเหตุทำให้ค่านิยมผิดเพี้ยนที่ผู้ชายมีต่อผู้หญิงอย่างการปฏิบัติตนตามหลักสามคล้อยตามสี่จรรยา เพื่อปรนนิบัติรับใช้ผู้ชาย ดังคำกล่าวที่ว่า ผู้หญิงแต่งกายงามเพื่อชายที่ตนรัก (女为悦己者容) หรือผู้หญิงไร้ความสามารถถือว่ามิคุณธรรม (女子无才便是德) รวมถึงค่านิยมความงามของสตรีจีนอย่างการมัดเท้าหรือรัดเท้า (缠足) ที่ได้รับความนิยมกันอย่างแพร่หลายในสมัยราชวงศ์ซ่ง (ค.ศ.960-1279) และกลายมาเป็นขนบธรรมเนียมที่สืบทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่นจนถึงสมัยราชวงศ์ชิง (Hongpa, 2022)

แต่ภายหลังในช่วงศตวรรษที่ 20 ได้เข้าสู่ยุคหลังการปฏิวัติวัฒนธรรม กรอบแนวคิดและขนบธรรมเนียมดั้งเดิมเหล่านั้นค่อย ๆ เลือนหายไปตามการขึ้นนำของพรรคคอมมิวนิสต์ ผู้หญิงเริ่มมีบทบาทโอกาสและความเสมอภาคระหว่างเพศมากขึ้น ทำให้สังคมจีนยอมรับนโยบายที่เกี่ยวข้องกับสตรี และเกิดการเปลี่ยนแปลงทางสถานภาพและเสรีภาพสตรีจีนในระบบครอบครัวได้ในระดับหนึ่ง โดยในช่วงการปฏิวัตินี้ปรากฏการณ์มีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีขึ้น มีการเรียกร้องสิทธิสตรีและการพัฒนาบทบาทของสตรี ทำให้สตรีจีนเกิดความกล้าในการต่อสู้กับระบบสังคมศักดินาแบบปิตาธิปไตย อย่างชีวจิน (秋瑾) หลิน จงซู (林宗素) เจิ้ง อี้วี่ชิว (郑毓秀) ช่ง อ้ายหลิง (宋蔼龄) ช่ง ชิงหลิง (宋庆龄) และช่ง เหม่ยหลิง (宋美龄) (Choonuansri, 2021) ซึ่งภายหลังรัฐบาลคอมมิวนิสต์จีนมีการออกประกาศสั่งห้ามธรรมเนียมการรัดเท้าอย่างเคร่งครัด ทำให้ค่านิยมความงามดังกล่าวได้สิ้นสุดลง (Zhao et al., 2017)

นวนิยายเรื่อง *จดหมายลับไปเหอ* (Snow Flower and the Secret Fan) ของนักเขียนชาวอเมริกัน เชื้อสายจีน ลิซ่า ซี (Lisa See) เป็นนวนิยายรางวัล Best Novel ในปี 2005 ฉบับแปลไทยโดย วิภาดา กิตติโกวิท ที่สะท้อนเรื่องราวชีวิตให้เห็นถึงสภาพความเป็นอยู่ของหญิงชาวจีนในยุคปลายศตวรรษที่ 19 มีการนำเสนอถึงสถานภาพและบทบาทของสตรีภายใต้กรอบอำนาจของบุรุษที่ถูกจำกัดจากจารีตทางสังคมที่ปรากฏแนวคิดและธรรมเนียมการรัดเท้าที่ถูกมองว่าเป็นความงามของสตรีแต่ต้องแลกกับความเจ็บปวดตลอดชีวิตได้รับการสืบทอดจากรุ่นแม่สู่รุ่นลูก กล่าวว่าการมีเท้าที่เล็กจะทำให้เป็นที่ยอมรับและได้รับเลือกเป็นคู่ครองจากผู้ชาย หากหญิงใดไม่มัดเท้าจะถูกขายไปเป็นคนรับใช้ไม่กี่สัปดาห์เด็ก ซึ่งตัวละครในเรื่องได้เล่าเรื่องผ่านการ

⁷ หลักปฏิบัติ “สามคล้อยตามสี่จรรยา” (三从四德) ประกอบด้วย 2 ส่วนสำคัญ คือ หลักสามคล้อยตาม ได้กล่าวถึงการปฏิบัติตนตลอดชีพของผู้หญิง โดยมีใจความว่า “วัยเยาว์ให้เชื่อฟังพ่อ เมื่อแต่งงานออกเรือนแล้วให้เชื่อฟังสามี เมื่อสามีตายให้เชื่อฟังบุตรชาย (未嫁从父、既嫁从夫、夫死从子)” และหลักสี่จรรยา กล่าวถึงคุณลักษณะที่สตรีพึงมี 4 ประการ ได้แก่ คุณธรรมของสตรี (妇德) วาจาของสตรี (妇言) รูปลักษณ์ของสตรี (妇容) และการทำงานของสตรี (妇功) (Athitpat, 2018)

บันทึกด้วยอักษรหนึ่งชู (女书)⁸ ลงบนพัดในการสื่อสารกัน และตัวอักษรนี้มีเพียงสตรีด้วยกันเท่านั้นที่จะเข้าใจ (See, 2006) จากการทบทวนวรรณกรรม มีผู้ให้ความสนใจศึกษาวิเคราะห์ในหลายประเด็น เช่น การศึกษาวัฒนธรรมพื้นบ้าน และการเอาตัวรอดของสตรีภายใต้สังคมศักดินา (Wang, 2015) การวิเคราะห์การสร้างภาพลักษณ์ผู้หญิงในมุมมองของสตรีนิยม (Tian & Zhong, 2014, pp. 12-18) และการศึกษาภาพลักษณ์และความเจ็บปวดทางด้านสรีระของสตรีรัดเท้า (Pan, 2018) แต่การวิเคราะห์ในประเด็นด้านสถานภาพและบทบาทของสตรีรัดเท้าจากนวนิยายเรื่องนี้ ผู้วิจัยยังไม่พบบทความในการศึกษาประเด็นดังกล่าว ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงเกิดความสนใจและเล็งเห็นถึงความสำคัญในการวิเคราะห์ประเด็นข้างต้น เนื่องจากการสะท้อนทัศนคติต่อสถานภาพ บทบาทของสตรีรัดเท้าในแต่ละบริบทที่เกิดขึ้นในเรื่อง ทั้งนี้ยังสามารถสะท้อนให้เห็นถึงมิติความแตกต่างระหว่างเพศและการจำกัดสิทธิทางสังคมของผู้หญิงจีนในช่วงปลายศตวรรษที่ 19 ได้เป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางประวัติศาสตร์เพื่อนำเสนอแก่ผู้อ่านให้เข้าใจชัดเจนมากยิ่งขึ้น

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อวิเคราะห์สถานภาพและบทบาทของสตรีรัดเท้าที่มีต่อครอบครัวชาวจีนของตัวละครเอกหญิง “ไปเหอ” และ “เสว่ฮวา” จากนวนิยายอังกฤษฉบับแปลไทยเรื่อง *จดหมายลับไปเหอ (Snow Flower and the Secret Fan)*

3. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

3.1. แนวคิดด้านสถานภาพและบทบาท

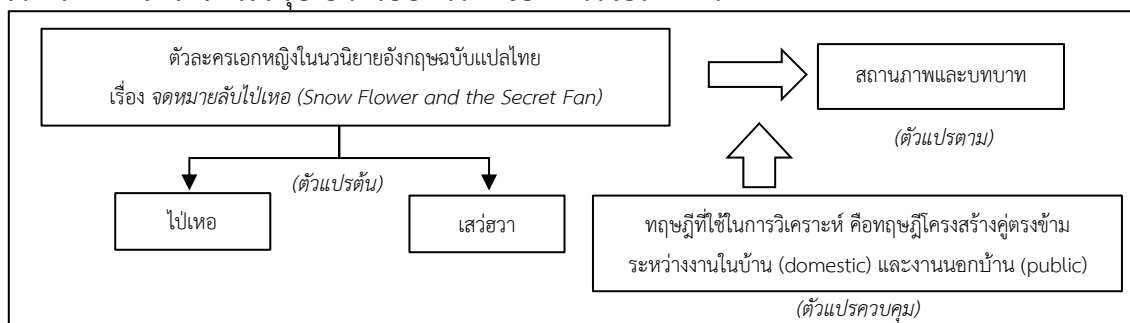
Suphab (2003) กล่าวว่า สถานภาพ (Status) หมายถึง ตำแหน่งที่ได้จากการเป็นสมาชิกของกลุ่ม เป็นสิทธิและหน้าที่ทั้งหมดที่บุคคลมีอยู่เกี่ยวข้องกับผู้อื่นและสังคมส่วนรวม ทำให้บุคคลนั้นแตกต่างจากผู้อื่น สามารถแบ่งเป็น 2 ประการ ได้แก่ สถานภาพที่ติดตัวมา (Ascribed status) หรือ สถานภาพที่ได้มาโดยเจอนใจ ซึ่งสามารถแยกย่อยได้เป็น 2 ลักษณะ คือ สถานภาพที่สังคมกำหนด เช่น เด็กทำงานเบา ผู้ใหญ่ทำงานหนัก และลักษณะที่สอง คือ สถานภาพที่ติดตัวมาหรือธรรมชาติสร้างสรรค์ เช่น เกิดเป็นหญิง เป็นชาย ผิดคำ ผิดขาว วัยเด็ก วัยหนุ่มสาว เป็นต้น และในประการที่สอง กล่าวถึง สถานภาพที่ได้มาภายหลังหรือได้มาโดยความสามารถ (Achieved status) เป็นตำแหน่งที่ต้องดิ้นรนขวนขวายด้วยความสามารถและสติปัญญาของตนเอง เช่น การเป็นครู ตำรวจ ทหาร เป็นต้น โดยสุภัตตรา สุภาพ ได้อธิบายไว้ว่า บทบาท (Role) คือ การปฏิบัติตามสิทธิและหน้าที่ของสถานภาพ (ตำแหน่ง) เช่น มีตำแหน่งเป็นครู บทบาท คือ สั่งสอน อบรม นักเรียน เป็นต้น

⁸ อักษรหนึ่งชู (女书) หมายถึง อักษรผู้หญิง ซึ่งเป็นรูปแบบอักษรหนึ่งเดียวในโลกที่มีถูกสร้างขึ้นและใช้โดยผู้หญิงเท่านั้นในช่วงศตวรรษที่ 19 มีต้นกำเนิดบริเวณอำเภอเจียงหยง มณฑลหูหนาน สาธารณรัฐประชาชนจีน (Chen, 2018)

3.2. ทฤษฎีโครงสร้างคู่ตรงข้ามระหว่างงานในบ้าน (domestic) กับ งานนอกบ้าน (public)

Wongthet (2020) ได้ทำการแปลและเรียบเรียงทฤษฎีนี้จาก Women Culture and Society: A Theoretical Overview เขียนโดย Michelle Zimbalist Rosaldo นักมานุษยวิทยาชาวอเมริกัน ที่พยายามเชื่อมโยงทฤษฎีนี้เพื่อชี้ให้เห็นถึงนัยยะของอำนาจ บทบาท และค่านิยมบางอย่างของผู้หญิง ซึ่งจะสะท้อนผ่านบทบาทที่เกี่ยวข้องกับครัวเรือนและสาธารณะ โดยสามารถอธิบายความตรงข้ามระหว่างเพศหญิงและเพศชายได้ทั้งหมด 6 ประการ ได้แก่ 1) ด้านบุคลิกภาพ 2) อำนาจ 3) สถานภาพที่ได้มาโดยกำเนิดหรือความพยายามแสวงหา 4) ธรรมชาติและวัฒนธรรม 5) ผู้หญิงในฐานะของความผิดปกติ และ 6) ผู้หญิงในฐานะผู้ผลิต

ในการวิเคราะห์สถานภาพและบทบาทของสตรีรัตเท้าจากนวนิยายอังกฤษฉบับแปลไทย เรื่อง *จดหมายลับไปเหอ* (Snow Flower and the Secret Fan) ทางผู้วิจัยได้ใช้ทฤษฎีโครงสร้างคู่ตรงข้ามระหว่างงานในบ้าน (domestic) กับ งานนอกบ้าน (public) ของ Michelle Zimbalist Rosaldo (Wongthet, 2020) แนวคิดด้านสถานภาพและบทบาทของ Suphab (2003) ตามกรอบแนวคิดของ Kaewnet & Khawperk (2018) ที่มีการประยุกต์ใช้ทฤษฎีจิตวิเคราะห์และแนวคิดสถานภาพและบทบาทเข้าด้วยกัน โดยกำหนดตัวละครเอกในวรรณกรรมจีนฉบับแปลไทย เรื่อง *บุปผาในกุณฑีทอง* ฉบับยาขอบเป็นตัวแปรต้น เพื่อวิเคราะห์สถานภาพและบทบาทสตรีที่มีต่อครอบครัว ผู้วิจัยจึงใช้รูปแบบการวิเคราะห์ในวิจัยฉบับข้างต้นเป็นตัวอย่างในการวิเคราะห์ และสามารถสรุปเป็นกรอบแนวคิดของงานวิจัยได้ ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดแสดงความเชื่อมโยงระหว่างตัวแปร (ดัดแปลงจาก Kaewnet & Khawperk, 2018)

4. ทบทวนวรรณกรรม

ผู้วิจัยได้แบ่งงานวิจัยที่เกี่ยวข้องออกเป็น 2 ส่วน คือ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับด้านสถานภาพและบทบาทของสตรี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับนวนิยายเรื่อง *จดหมายลับไปเหอ* (Snow Flower and the Secret Fan) ซึ่งมีผู้ศึกษาไว้ดังนี้

ในการศึกษาสถานภาพและบทบาทของสตรีนั้น Kaewnet & Khawperk (2018) ได้วิเคราะห์สถานภาพและบทบาทของสตรีที่มีต่อครอบครัวผ่านตัวละครเอกหญิงในวรรณกรรมจีนฉบับแปลไทยเรื่อง *บุปผาในกุณฑีทอง* 《金瓶梅》 โดยได้นำเอาแนวคิดด้านสถานภาพและบทบาท (ตัวแปรต้น) ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ ทฤษฎีมุขยนิยม และทฤษฎีสตรีนิยม (ตัวแปรตาม) มาใช้ในการวิเคราะห์กลวิธีการนำเสนอตัวละคร บรรยาย

ลักษณะของตัวละครจากบทสนทนาของตัวละคร รวมถึงสถานภาพและบทบาทของตัวละครที่ปรากฏในเรื่อง ขณะที่ Phothimaj & Khawperk (2020) ได้ศึกษาภาพสะท้อนการคลุมถุงชน สถานภาพและบทบาทสตรีในนิทานพื้นบ้านจีน เรื่อง *ม่านประเพณี* 《梁祝》 ฉบับโดโซ บุญช่วย ที่ได้สะท้อนให้เห็นถึงความเหลื่อมล้ำทางเพศระหว่างผู้ชายและผู้หญิง รวมถึงความคิดและวัฒนธรรมแบบปิตาธิปไตย นอกจากนี้ Intharakand & Soontherotoke (2020) ได้ศึกษาบทบาทและสถานภาพของตัวละครในนวนิยายของพงศกร เรื่อง *บุหงาบาดิก* จากการวิเคราะห์เนื้อหาพบว่า นวนิยายเรื่องนี้ต้องการนำเสนอ “อคติ 4” หรือ “รัก โลภ โกรธ หลง” ทั้งยังมีการนำเสนอ “ผ้าบาดิก” หนึ่งในเอกลักษณ์สำคัญของอินโดนีเซียมาเป็นองค์ประกอบสำคัญในการเชื่อมโยงกับตัวละคร ซึ่งตัวละครเป็นหนึ่งในองค์ประกอบที่จะมากำหนดชนชั้น สถานภาพ และบทบาททางสังคมที่แตกต่างกันจนนำไปสู่การคลาไคลปมปริศนาของเรื่อง และ Prapagorn (2021) ได้ศึกษาภาพสะท้อนสถานภาพและบทบาทของสตรีจีนในสังคมศักดินาจากนวนิยายเรื่อง *ความฝันในหอแดง* อาทิ ด้านสถานภาพและบทบาทของตัวละครภายในตระกูลจีย่า การดำเนินชีวิตและการรักษาสถานภาพและบทบาทของตัวละคร และภูมิหลังและชาติกำเนิดของตัวละครสตรีที่ต้องการสร้างความมั่นคงทางสังคมให้แก่ตนเอง อีกทั้งยังสะท้อนภาพเปลือยนอกของสังคม ศักดินาในสมัยปลายราชวงศ์ชิง และภูมิหลังของครอบครัวตระกูลเฉาที่ได้รับความเดือดร้อนจากระบบสังคมศักดินา

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับด้านสถานภาพและบทบาทของสตรี ผู้วิจัยเห็นว่า งานวิจัยทั้ง 5 ฉบับมีการหยิบยกเอาตัวละครเอก และตัวละครที่สำคัญของเรื่องมาเป็นตัวแปรต้นในการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อให้ได้มาซึ่งตัวแปรตาม นั่นคือ สถานภาพและบทบาทของตัวละครเหล่านั้นในแต่ละโครงสร้างสังคมว่ามีลักษณะ พฤติกรรม และความแตกต่างกันอย่างไร เช่น สถานภาพและบทบาทที่มีต่อครอบครัว หรือสถานภาพและบทบาทที่มีต่อสังคม เป็นต้น ซึ่งงานวิจัยทั้ง 5 ฉบับยังมีจุดที่แตกต่างกันโดยในงานวิจัยบางฉบับมีการนำเอาทฤษฎีมาประยุกต์เข้ากับแนวคิดด้านสถานภาพและบทบาท ซึ่งอาจทำให้ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเปลี่ยนแปลงหรือคลาดเคลื่อนไปตามทฤษฎี

สำหรับการศึกษานวนิยายเรื่อง *จดหมายลับไปเหอ* (Snow Flower and the Secret Fan) พบว่า Wang (2015) ได้ศึกษาเกี่ยวกับวัฒนธรรมพื้นบ้าน และการเอาตัวรอดของสตรีจีนภายใต้สังคมศักดินาที่มุ่งศึกษา 3 ประเด็นหลัก ได้แก่ วัฒนธรรมของสตรีจีนในอดีตที่มีการใช้ “ตัวอักษรหนึ่งวูซู (女书)” ซึ่งเป็นการใช้ภาษาลับของสตรี การมีความสัมพันธ์แบบ “เหล่าถ่ง⁹” ถึงแม้จะเป็นความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้น แต่ความสัมพันธ์นี้ยังมีความขัดแย้งปรากฏให้เห็นอยู่ และการแต่งงานที่ไร้ซึ่งอิสระภาพ ขณะที่ Tian & Zhong (2015) ได้วิเคราะห์การสร้างภาพลักษณ์ผู้หญิงในมุมมองของสตรีนิยม โดยสะท้อนให้เห็นถึงสภาพความเป็นอยู่ของผู้หญิงยุคเก่าที่ผู้หญิงมีสถานภาพทางสังคมที่ต่ำต้อยมาก ไม่มีสิทธิออกความคิดเห็น และต้องใช้ชีวิตภายใต้วาทกรรมของผู้ชาย อีกทั้งยังถูกมองเป็นเครื่องตอบสนองทางเพศและเครื่องกำเนิดบุตรเพื่อสืบสกุล นอกจากนี้ยังเป็นการสร้างปมปัญหาบางอย่างภายในจิตใจของบุตรสาว และการสร้างภาพลักษณ์ของผู้หญิงผ่านวัฒนธรรม “หนึ่งวูซู (女书)” นอกจากนี้ Pan (2018) ได้กล่าวถึงภาพลักษณ์และความเจ็บปวดทางด้านสรีระของสตรีที่

⁹ เหล่าถ่ง (老 同) คือ ความสัมพันธ์แบบเพื่อนระหว่างผู้หญิงกับผู้หญิง หรือเรียกว่าพี่น้องร่วมสาบานกัน

ต้องรัดเท้า กระทั่งผู้ชายมองความเจ็บปวดเหล่านี้ของผู้หญิงเป็นความสวยงาม และเป็นความดึงดูดทางเพศ บางอย่าง ทั้งยังมีความเชื่อมโยงในด้านความสัมพันธ์ระหว่างแม่และบุตรสาว เนื่องจากการปลูกฝังชุดความคิดบางอย่างที่กระทำโดยผู้เป็นแม่ เช่น การรัดเท้าจะทำให้เติบโตเป็นผู้หญิงที่ดี หรือทำให้ได้แต่งงานไปยังตระกูลที่สูงส่ง ทว่าเมื่อเวลาผ่านไป บุตรสาวจึงเกิดความเข้าใจว่าความเจ็บปวดเหล่านี้ที่เคยเกิดขึ้นจากการรัดเท้าเป็นเพียงการตอบสนองความปรารถนาของผู้เป็นแม่เท่านั้น จนนำไปสู่ความขัดแย้งในความสัมพันธ์ระหว่างแม่และบุตรสาว

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับนวนิยายเรื่องนี้ ผู้วิจัยพบว่างานวิจัยทั้ง 3 ฉบับมีข้อสรุปร่วมกัน คือ ผู้หญิงจีนในอดีตที่ใช้ชีวิตอยู่ภายใต้สังคมแบบปิตาธิปไตย ต้องปฏิบัติตามกรอบแนวคิด และขนบธรรมเนียมอย่างเคร่งครัด ทำให้สภาพภาพและบทบาทของผู้หญิงจีนในอดีตนั้นต่ำต้อยมาก จนนำไปสู่การเรียนรู้กลวิธีในการเอาตัวรอด ซึ่งกระบวนการต่อสู้เหล่านี้มีนัยยะแอบแฝงอยู่มากมาย อีกหนึ่งข้อสรุปร่วมกันที่สำคัญ คือ การที่ผู้หญิงจีนในอดีตต้องใช้ชีวิตอยู่ภายใต้กรอบของสังคม เป็นผลให้เกิดความขัดแย้งภายในจิตใจ จนเกิดเป็นปัญหาในการสร้างปฏิสัมพันธ์กับบุคคลในครอบครัวและสังคมรอบข้าง

5. วิธีดำเนินงานวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Quality Research) ด้วยกระบวนการทบทวนแนวคิดด้านสภาพภาพและบทบาทกับทฤษฎีโครงสร้างคู่ตรงข้ามระหว่างงานในบ้าน (Domestic) กับงานนอกบ้าน (Public) ในการวิเคราะห์สภาพภาพ บทบาท และพฤติกรรมของสตรีที่มีต่อประเพณีรัดเท้าจากที่ปรากฏในนวนิยายอังกฤษฉบับแปลไทย เรื่อง *จดหมายลับไปเหอ* (Snow Flower and the Secret Fan) แปลโดย วิภาดา กิตติโกวิท และนำเสนอออกมาในรูปแบบของการเขียนเชิงพรรณนาวิเคราะห์ (Analytical Description) ที่ได้จากการรวบรวมหนังสือ บทความ และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสภาพภาพและบทบาทของสตรีทั้งในไทยและต่างประเทศ เพื่อนำเสนอสภาพภาพและบทบาทของสตรีรัดเท้าที่อยู่ภายใต้การตีกรอบของสังคม ทั้งยังเป็นการสะท้อนทัศนคติต่อสภาพภาพ และบทบาทของสตรีรัดเท้า รวมถึงคุณค่าด้านบทเรียนชีวิตของผู้เขียนซึ่งเป็นนักเขียนชาวอเมริกันเชื้อสายจีนที่ต้องการนำเสนอแก่ผู้อ่านผ่านตัวละครเอกหญิงในเรื่อง

6. ผลการศึกษา

การวิเคราะห์สภาพภาพและบทบาทของสตรีรัดเท้า จากนวนิยายอังกฤษฉบับแปลไทย เรื่อง *“จดหมายลับไปเหอ”* (Snow Flower and the Secret Fan) ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ข้างต้น ทั้งนี้กระบวนการวิเคราะห์สภาพภาพและบทบาทของสตรีรัดเท้า ผู้วิจัยได้ใช้กลวิธีการหยิบยกตัวบทซึ่งได้สะท้อนผ่านการกระทำ การพูด หรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ของตัวละครภายในนวนิยาย มาบรรยายเชิงพรรณนาวิเคราะห์ โดยใช้แนวคิดด้านสภาพภาพและบทบาทประยุกต์เข้ากับทฤษฎีโครงสร้างคู่ตรงข้ามระหว่าง

งานบ้าน (Domestic) กับ งานนอกบ้าน (Public) ที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาและวิเคราะห์ จากเอกสาร บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อสื่อให้เห็นถึงสถานภาพและบทบาทของสตรีรื้อทำให้เข้าใจชัดเจนมากยิ่งขึ้น ดังนี้

6.1 สถานภาพและบทบาทของสตรีรื้อที่มีต่อครอบครัวของตัวละครเอกหญิง “ไปเหอ”

6.1.1 สถานภาพและบทบาทของลูกสาว

ตัวอย่างที่ 1 “แม้กาลเวลาผันผ่านมานานาน จนบัดนี้ฉันยังรู้สึกอึดอัดไร้สุขเมื่อหวนคิดถึงแม่กับสิ่งที่ฉันเข้าใจในวันนั้น เพราะวันนั้นฉันได้เห็นอย่างชัดเจนว่าตัวเองไร้ความหมายสำหรับแม่ ฉันเป็นลูกคนที่สาม เป็นลูกสาวคนที่สอง ที่ถูกถือว่าไร้ค่าไร้ราคาเสียจนเกินกว่าจะเสียเวลาให้จนกว่าฉันจะมีชีวิตรอดพ้นวัยนี้” (น. 30)

จากตัวบทนวนิยายข้างต้น ไปเหอ ผู้เป็นลูกสาวเกิดความรู้สึกดัดพ้อและมองว่าตนเองนั้นไร้ค่าเนื่องจากเกิดมาเป็นลูกสาวและไม่สามารถทำประโยชน์อันใดให้แก่ครอบครัวได้ จนกว่าจะมีชีวิตผ่านพ้นช่วงวัยเด็ก เพราะหากผ่านพ้นวัยนี้ไปจะเป็นช่วงที่ลูกสาวจะต้องเตรียมตัวสำหรับการออกเรือน หากได้แต่งงานออกเรือนไปยังตระกูลที่ดีหรือร่ำรวยจะเป็นเกียรติแก่วงศ์ตระกูลและครอบครัว ในทางกลับกัน หากไม่ได้แต่งงานออกเรือนลูกสาวจะถูกมองเป็นสิ่งที่ไร้ค่าของครอบครัว หรืออาจจะถูกขายไปเป็นภรรยาของผู้อื่นต่อไป

ตัวอย่างที่ 2 “นี่ก็ได้เวลาที่เหมยเยวกับไปเหอจะออกไปข้างนอกแล้วไม่ใช่หรือ?” อาสะไถ่ถามปลุกแม่จากฝันกลางวัน “ให้พวกแกไปช่วยตัดหญ้าทำงานเล็ก ๆ น้อย ๆ ก็ได้”
“เขาไม่ต้องให้พวกแกช่วย”
“ก็ถูก” อาสะไถ่ยอมรับ “แต่วันนี้อากาศดี”
“ไม่ได้” แม่พูดเสียงเข้ม “ฉันไม่ชอบให้เด็กผู้หญิงเที่ยวร่อนไปทั่วหมู่บ้าน ในเมื่อพวกแกควรจะเรียนรู้งานบ้านงานเรือนเท่านั้น” (น. 34)

จากบทสนทนาข้างต้น อาสะไถ่เห็นสมควรว่าไปเหอสามารถออกไปข้างนอกเพื่อช่วยงานเล็ก ๆ น้อย ๆ แก่ตัดหญ้าเป็นพี่ชายได้ แต่ผู้เป็นแม่ไม่อนุญาตให้แกออกไป เนื่องจากมองว่ากิจวัตรหรืองานนอกบ้านนั้นไม่ใช่หน้าที่หรือบทบาทที่ลูกสาวพึงกระทำ แต่เห็นสมควรว่าแกควรที่จะอยู่เฉพาะภายในบ้านเพื่อเรียนรู้งานบ้านงานเรือนเท่านั้น จึงจะถูกต้องเหมาะสมตามบทบาทของลูกสาว

จากบทวิเคราะห์ข้างต้น สอดคล้องกับทฤษฎีโครงสร้างคู่ตรงข้ามระหว่าง งานบ้าน (Domestic) กับ งานนอกบ้าน (Public) ในประการที่ 5 ที่กล่าวถึงผู้หญิงอยู่ในฐานะความผิดปกติ หากผู้หญิงปฏิบัติหรือกระทำการสิ่งใดที่ทวนกระแส จะถูกมองว่าผิดระเบียบแบบแผน เช่นเดียวกับไปเหอ เด็กผู้หญิงที่มีสถานภาพเป็นลูกสาวของครอบครัว เธอไม่สามารถออกไปช่วยงานนอกบ้านได้ เนื่องจากผู้เป็นแม่ไม่ยินยอม เพราะเห็นสมควรว่าลูกสาวควรอยู่ภายในบ้านเพื่อเรียนรู้งานบ้านเท่านั้น สิ่งเหล่านี้ล้วนมาจากบรรทัดฐานหรือกฎระเบียบแบบแผนทางสังคมในอดีตของจีนที่กำหนดให้ผู้หญิงทำงานกันเป็นกลุ่มเล็ก ๆ ภายในบ้าน ดังนั้น เมื่อเชื่อมโยงกับทฤษฎีดังกล่าวจะพบว่า หากผู้หญิงคนใดกระทำการนอกแบบแผนของสังคมนั้น ๆ จะโดนผู้คนในสังคมมองว่า “ผิดปกติ” และ “ไม่ถูกต้อง”

ตัวอย่างที่ 3 “เด็กคนนี้น่ารักมาก แต่บัวทองสามนิ้วนั้นสำคัญต่อชีวิตยิ่งกว่าหน้าสวย ๆ เป็นไหน ๆ ใบหน้างาม เป็นของขวัญที่สวรรค์ประทาน แต่เท้าเล็กจะเปลี่ยนสถานะทางสังคมได้ เรื่องนี้เราทุกคนรู้ดีอะไรจะเกิดขึ้นต่อจากนี้ก็น้อยเกี่ยวกับการตัดสินใจของผู้เป็นพ่อแล้ว” (น. 47)

ตัวอย่างที่ 4 “เจ้าจะงามได้ก็ต่อเมื่อได้ผ่านความเจ็บปวด เจ้าจะสงบได้ก็ต่อเมื่อผ่านความทุกข์ทรมาน แม่ห่อแม่มัด แต่เจ้าเป็นผู้รับรางวัล” (น. 63)

จากบทสนทนาข้างต้นดังตัวอย่างที่ 3 เป็นการสนทนากันระหว่างคุณนายหวาง ผู้เป็นแม่สื่อกับครอบครัวของไปเหอ ซึ่งเป็นการเจรจาต่อรองเพื่อต้องการให้ครอบครัวของไปเหอยินยอมและปฏิบัติตามคำชี้แนะของตนเอง จากประโยคที่คุณนายหวางได้กล่าวไปนั้น เป็นเรื่องที่ทราบกันดีว่าอีกหนึ่งบทบาทที่สำคัญของเด็กผู้หญิงที่มีอายุตั้งแต่ 4-5 ปี ขึ้นไป คือ “การรัดเท้า” ให้ได้รูปทรงเป็นดอกบัวตูมสวยงาม กรอบความคิดและพันธนาการเหล่านี้แผ่อิทธิพลมาตั้งแต่ครอบครัวที่มีฐานะดีมาจนถึงสังคมชนชั้นรากหญ้า และถูกนำไปตีความแบบเหมารวมว่า หากหญิงคนใดที่ทำการรัดเท้า ประพฤติดี พุดจาดี แต่งตัวดี นั่นถือว่าเป็นหญิงที่มีคุณธรรมตามหลักสามคัล้อยตามสี่จรรยา (三从四德) ดังนั้นสิ่งที่คุณนายหวางต้องการจะสื่อผ่านการพูดดังกล่าว คือ ยิ่งเด็กคนนี้มีเท้ารูปทรงดอกบัวที่เล็กและสวยงามมากเท่าไร ยิ่งส่งผลดีต่อการยกระดับฐานะของเด็กและครอบครัวในอนาคตมากขึ้นเท่านั้น อันสอดคล้องกับสิ่งที่ผู้เป็นแม่ได้พูดกับลูกสาวในตัวอย่างที่ 4 แม้ว่าการรัดเท้าจะเจ็บปวดเพียงใด ทว่านี่จะเป็นผลดีแก่ตัวเด็กในอนาคต ซึ่งกรอบความคิดหรือชุดความเชื่อเหล่านี้เป็นผลให้เด็กสาวในยุคสมัยนั้นต้องทำการรัดเท้าอย่างไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้

ตัวอย่างที่ 5 “การเรียนของฉันทนบหนอหญิงเป็นไปอย่างเข้มข้น แต่ฉันก็เข้าใจอะไรมามากแล้ว ฉันรู้ว่าน้อยครั้งมากที่ผู้ชายจะเข้าไปในห้องนั้น ที่นั่นเป็นที่สงวนสำหรับเราเท่านั้นเป็นที่ ๆ เราทำงานและคุยกัน ฉันรู้ว่าตัวเองจะต้องใช้ชีวิตเกือบทั้งชีวิตในห้องแบบนั้น ฉันยังรู้ถึงความแตกต่างระหว่างเน่ยกับว่าย” (น. 70)

จากตัวบทนวนิยายข้างต้น แสดงการเปรียบเทียบระหว่าง “เน่ย¹⁰ กับว่าย¹¹” ซึ่งชี้ให้เห็นถึงบทบาทของเด็กผู้หญิงที่มีหน้าที่เรียนรู้และทำกิจกรรมเฉพาะงานภายในบ้านเท่านั้น โดยสถานที่ดังกล่าวจะเป็นห้องเล็ก ๆ ที่มีเอาไว้รวมกลุ่มผู้หญิงภายในบ้านเพื่อทำงานเย็บปักถักร้อย หรือทำงานบ้านส่วนอื่น ๆ ในขณะที่งานนอกบ้าน เป็นธุระหรือกิจนอกบ้านอันเป็นหน้าที่ของผู้ชายเท่านั้น โดยผู้หญิงไม่มีสิทธิเข้าไปข้องเกี่ยวหรือวุ่นวายในส่วนนั้น

ตัวอย่างที่ 6 “ทุกเช้าตำเฝือกเราสองคนให้ปักผ้าลายใหม่ ๆ ตอนสายแม่สอนฉันปั่นด้าย พอเริ่มบ้ายเราหัดทอผ้า เหมยเย็บกับอาสะไก็ทำแบบเดียวกัน เพียงแต่สลับลำดับในเรื่องที่เรียนเท่านั้น บ้ายแก่ ๆ เราจะเรียนหนีวชูด้วยกัน โดยอาสะไก็จะสอนคำง่าย ๆ ให้เราด้วยความใจเย็นและมีอารมณ์ขัน” (น. 75)

จากตัวบทนวนิยายข้างต้น มีความสอดคล้องและเชื่อมโยงกับตัวบทจากตัวอย่างที่ 5 บทบาทของเด็กผู้หญิงที่มีสถานภาพเป็นลูกสาวของครอบครัว จะต้องเรียนรู้งานบ้าน และฝึกการเย็บปักถักร้อย เพื่อนำไป

¹⁰ เน่ย (内) มีความหมายว่า ภายใน ซึ่งหมายถึง งานในบ้าน

¹¹ ว่าย (外) มีความหมายว่า ภายนอก ซึ่งหมายถึง งานนอกบ้าน

ต่อยอดสำหรับการเย็บปักถักร้อยสินออกเรือน เมื่อถึงวัยครองเรือน ถัดมาคือ การเรียนหนังสือ หรือหนังสือสำหรับผู้หญิง (女书) เนื่องจากเด็กผู้หญิงไม่มีสิทธิ์เรียนหนังสือแบบเด็กผู้ชาย จึงต้องเรียนภาษาลับที่มีการคิดค้นขึ้นเพื่อสื่อสารกันระหว่างผู้หญิงด้วยกัน

จากบทวิเคราะห์ข้างต้น สอดคล้องกับทฤษฎีโครงสร้างคู่ตรงข้ามระหว่าง งานในบ้าน (Domestic) กับ งานนอกบ้าน (Public) ในประการที่ 6 ที่กล่าวถึงผู้หญิงอยู่ในฐานะผู้ผลิต เนื่องจากโดยภาพรวมแล้วการจัดองค์กรทางเศรษฐกิจของผู้หญิงยังมีลักษณะที่เป็นงานของชุมชนน้อยกว่าผู้ชาย ผู้หญิงจึงมักจะทำงานตามลำพัง หรือทำกันเป็นกลุ่มเล็ก ๆ ด้วยเหตุนี้ผลผลิตของแรงงานผู้หญิงจึงมักตกอยู่กับครอบครัวและบ้าน รวมถึงเป็นไปเพื่อสนับสนุนความมีหน้าตาของผู้ชายเท่านั้น ดังนั้นเมื่อเชื่อมโยงกับทฤษฎีดังกล่าวจะพบว่า การทำงานบ้านหรืองานเย็บปักถักร้อยของผู้หญิงนั้นจะดำเนินกิจกรรมกันเป็นกลุ่มเล็ก ๆ และในพื้นที่จำกัด โดยผลผลิตที่จะได้รับตามมา ไม่ว่าจะเป็น รองเท้า เสื้อผ้า หรือชุดเครื่องนุ่งห่ม งานเย็บปักเหล่านี้ทั้งหมดจะกลายเป็นสินออกเรือนแก่เหล่าผู้หญิง ซึ่งจะเป็นตัวบ่งบอกถึงฐานะ และความมีหน้ามีตาแก่ครอบครัวของฝ่ายหญิงในวันแต่งงาน เพื่อให้ครอบครัวของสามีเห็นว่าตนเองนั้นมีความเพียบพร้อมและมีฝีมือในการทำงานเหล่านี้

6.1.2 สถานภาพและบทบาทของภรรยา

ตัวอย่างที่ 1 “ฉันกินอาหารไม่ได้ในระยะสิบวันสุดท้ายของพิธีแต่งงาน การที่เราต้องทำตามประเพณีนี้ ก็เพื่อให้เราโคกเครืออย่างขึ้นจากการที่ต้องจากครอบครัวของเรา ทำให้เราอ่อนน้อมยิ่งขึ้นเมื่อไปยังบ้านสามี และทำให้เราดูบริสุทธิ์ยิ่งขึ้นในสายตาสามี” (น. 190)

ตัวอย่างที่ 2 “เมื่อก้าวข้ามธรณีประตูไปหาพ่อแม่สามี ฉันก็คุกเข่าลงตรงหน้าและคำนับหน้าผากจรดพื้นสามครั้ง “ฉันจะเชื่อฟังพ่อและแม่” ฉันกล่าว “ฉันจะทำงานรับใช้พ่อแม่” (น. 202)

จากตัวบทและบทสนทนาข้างต้นดังตัวอย่างที่ 1 และ ตัวอย่างที่ 2 ไปเหตต้องปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมและประเพณีในการแต่งงานอย่างเคร่งครัด เพื่อเตรียมพร้อมสำหรับการเป็นภรรยาและลูกสะใภ้ ภรรยาที่ดีจะต้องนอบน้อมและแสดงความเคารพต่อพ่อแม่ของสามี รวมถึงปฏิบัติและดูแลพ่อแม่สามีเสมือนพ่อแม่ของตนเองจึงจะถือว่าถูกต้องตามหลักของผู้หญิงที่ดี เพราะหลังจากแต่งงานแล้ว บุตรสาวเปรียบดังคนนอกครอบครัวกำเนิดไปโดยปริยาย และกลายเป็นสมบัติของครอบครัวสามีอย่างถาวร

ตัวอย่างที่ 3 “กลางคืนกินนอนกับสามี เราต้องการลูกชาย และเราทั้งคู่ต่างพยายามอย่างหนักเพื่อให้ได้มานอกจากเวลานั้น ฉันก็ไม่ค่อยได้เห็นหน้าสามี กลางวันเขาจะอยู่กับพ่อ ฉันก็ต้องอยู่กับแม่เขา เพราะบุคคลสำคัญที่สุดที่ฉันต้องสัมพันธ์ด้วยคือ แม่สามี” (น. 249)

จากตัวบทนวนิยายข้างต้น แสดงให้เห็นถึงบทบาทหน้าที่ที่สำคัญที่สุดของการเป็นภรรยา นั่นคือ การให้กำเนิดบุตรชาย ไปเหตและสามีจึงต้องพยายามอย่างหนักเพื่อให้ได้บุตรชายคนแรกมาสืบสกุล การให้กำเนิดบุตรชายไม่เพียงแต่เป็นเกียรติและประโยชน์แก่วงศ์ตระกูลเท่านั้น ทั้งยังเป็นการยกระดับฐานะของผู้เป็น

มารดาให้เป็นที่ยอมรับแก่คนในครอบครัวและสังคมอีกด้วย ดังนั้นนอกเหนือจากการเข้านอนกับสามี ไปเหอจะไม่ได้พบเจอผู้เป็นสามีบ่อย ๆ เนื่องจากเขาจะต้องออกไปทำงานผู้เป็นพ่อ และไปเหอเองต้องรับผิดชอบหน้าที่ในการอยู่บ้านกับแม่สามีเพื่อคอยดูแลงานภายในบ้าน

จากบทวิเคราะห์ข้างต้น สอดคล้องกับทฤษฎีโครงสร้างคู่ตรงข้ามระหว่าง งานบ้าน (Domestic) กับ งานนอกบ้าน (Public) ในประการที่ 4 ที่กล่าวถึง ธรรมชาติและวัฒนธรรม เนื่องจากสถานภาพของผู้หญิงมักได้มาจากขั้นตอนในแต่ละช่วงเวลาของชีวิตและมาจากบทบาทหน้าที่ทางชีวภาพ ยิ่งกว่านั้นผู้หญิงยังต้องข้องเกี่ยวกับสิ่งที่ “สกปรก” และอันตรายจากชีวิตทางสังคม เช่น การให้กำเนิดเด็ก การไว้ทุกข์ ป้อนอาหารเด็ก ทำอาหาร เช็ดอุจจาระ และงานเก็บกวาด จากตัวทฤษฎีดังกล่าวมีความเชื่อมโยงกับตัวบทวิเคราะห์ข้างต้นในประเด็นด้านการให้กำเนิดบุตรชาย ที่มีความเกี่ยวข้องในด้านธรรมชาติหรือด้านชีวภาพ เพราะ ธรรมชาติของผู้หญิงมักจะโน้มเอียงอยู่กับความเป็นธรรมชาติในรูปแบบต่าง ๆ เช่น เพศ การตั้งครรภ์ การมีเลือดประจำเดือน รวมถึงจิตวิญญาณความเป็นแม่ ด้วยเหตุนี้ผู้หญิงจึงมักได้รับการขนานนามว่าเป็นตัวแทนของ “ธรรมชาติ”

ตัวอย่างที่ 4 “การใช้คำในจดหมายเราต้องรอบคอบ เมื่อเรานำส่งสาร ไร้อำนาจ ทำงานหนัก คิดถึงบ้าน และโคกเศร้าหม่นหมอง ในฐานะลูกสะใภ้ ถ้าเอาความจริงในชีวิตตนไปเปิดเผยต่อคนอื่นจะนำความอับอายมาสู่ครอบครัว กำเนิดและครอบครัวสามี” (น. 255-256)

จากตัวบทนวนิยายข้างต้น ไปเหอพยายามตระหนักและระมัดระวังสำหรับการใช้คำในการจดหมาย เนื่องด้วยฐานะภรรยาและลูกสะใภ้การรักษาเกียรติและชื่อเสียงของครอบครัวสามีเป็นสิ่งที่สำคัญมาเป็นลำดับที่หนึ่ง บางครั้งการเขียนจดหมายโดยใช้กลวิธีการเขียนแบบหนึ่งรู้ซู่ อาจจะสื่อความหมายจากเนื้อความออกมาผิดเพี้ยนหรือคลาดเคลื่อนได้ ดังนั้นการที่จะถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกของตัวเองในเรื่องต่างๆ ลงไปจึงเป็นสิ่งที่ต้องตระหนัก เพราะผู้หญิงไม่มีอำนาจอื่นใด แม้แต่การบอกเล่าความรู้สึกนึกคิดของตัวเอง จึงสามารถทำได้เพียงอดทนอดกลั้น และยอมรับในโชคชะตาของตัวเองต่อไป

ตัวอย่างที่ 5 “ตอนกลางวันเขาออกไปนา ไปสำรวจเกี่ยวกับกิจการต่าง ๆ ขณะที่ฉันทำงานบ้านฉันดูแลเขาเมื่อเขากินอาหารเช้า กลางวัน เย็น” (น. 276)

ตัวอย่างที่ 6 เมื่อฉันกลับบ้านและถามสามีเกี่ยวกับเรื่องของไทผิง เขาตอบว่า “เป็นเมียก็ห่วงแต่ลูก ๆ และทำให้ครอบครัวมีความสุขก็พอ ถ้าบ้านแม่เจ้าทำให้เจ้าวุ่นวายใจอย่างนี้ ต่อไปข้าจะไม่ให้เจ้ากลับไปอีกแล้ว” (น. 307)

จากตัวบทและบทสนทนาข้างต้นดังตัวอย่างที่ 5 และตัวอย่างที่ 6 ขณะที่ไปเหอกำลังถามไถ่สามีเกี่ยวกับความขัดแย้งทางการเมืองของกบฏไทผิง ผู้เป็นสามีจึงตอบกลับไปที่นี้ไม่ใช่บทบาทหรือหน้าที่ของการเป็นภรรยา เพราะสิ่งที่ภรรยาพึงต้องกระทำคือการอยู่บ้านดูแลลูก ดูแลงานภายในบ้าน ตลอดจนการทำอาหาร การทำงานบ้านงานเรือนกับแม่สามีเท่านั้น กิจธุระหรืองานที่นอกเหนือจากที่กล่าวไปข้างต้นนั้นไม่ใช่บทบาทที่ผู้เป็นภรรยาจะต้องให้ความสนใจ หรือเข้ามาข้องเกี่ยว

6.1.3 สถานภาพและบทบาทของแม่

ตัวอย่างที่ 1 “ลูกชายเป็นฐานที่จะช่วยให้ผู้หญิงมีตัวตน ทำให้เป็นคนที่จะได้รับการยอมรับได้รับการคุ้มครอง และมีคุณค่าในเชิงเศรษฐกิจด้วย ลูกชายจะเป็นตัวเชื่อมระหว่างสามีกับบรรพบุรุษของเขานี้คือผลสำเร็จเดียวที่ผู้ชายไม่อาจบรรลุได้โดยปราศจากการช่วยเหลือของเมีย” (น. 267)

จากตัวบทนวนิยายข้างต้น ต้องการสื่อให้ผู้อ่านเห็นว่าบทบาทหรือหน้าที่ที่สำคัญการเป็นแม่คือการมีบุตรชายไว้สืบสกุล สิ่งนี้เป็นเงื่อนไขต่อรองให้แก่เหล่าผู้หญิงที่แต่งงานเข้าไปในครอบครัวของสามีให้ได้รับการยอมรับจากคนในครอบครัว และสังคมรอบข้าง หากพวกเธอไม่สามารถให้กำเนิดบุตรชายได้ หรือให้กำเนิดบุตรสาวมาแทนก็จะถือเป็นความผิดร้ายแรง และผู้เป็นแม่จะไม่ได้รับอภิสิทธิ์อื่นใดในการใช้ชีวิต ดังนั้นบุตรชายจึงเป็นจุดเชื่อมโยงสำคัญในความสัมพันธ์ระหว่าง สามี บรรพบุรุษ และผู้เป็นแม่

ตัวอย่างที่ 2 แม่สามีกล่าวว่า “คนเป็นแม่ต้องรอบคอบในการเลือกผู้ที่ตนจะคบ แม่ของลูกชายเจ้าไม่อาจจะคบค้ากับเมียของคนฆ่าสัตว์ หญิงกตัญญูเท่านั้นจึงจะเลี้ยงลูกกตัญญูได้เราหวังว่าเจ้าจะเชื่อฟัง” (น.270)

จากบทสนทนาข้างต้น หลู่ฟุเหียน ผู้เป็นแม่สามีได้กล่าวตักเตือนไปเหอไม่ให้ติดต่อกับและคบค้าสมาคมกับเสวฮวาผู้เป็นเหล่าเถิง เนื่องจากเสวฮวาได้แต่งงานออกเรือนไปกับคนฆ่าสัตว์ ซึ่งถือเป็นอาชีพที่โดนด้วยคำ ผู้คนไม่ยอมรับ และผิดศีลธรรม โดยหลู่ฟุเหียนได้อธิบายเป็นนัยว่า หากไปเหอเชื่อฟังและปฏิบัติตามสิ่งที่นางพูดจะถือว่าเป็นหญิงกตัญญู เพราะสามีที่แต่งงานเข้ามาจะต้องเคารพและปฏิบัติตามคำสั่งของพ่อแม่สามีอย่างเคร่งครัด อีกทั้งยังทำการพูดเปรียบเปรยให้ไปเหอตระหนักว่า หากนางกตัญญูต่อแม่สามีก็จะสามารถเลี้ยงลูกของตนเองให้เป็นบุตรที่กตัญญูได้ด้วย ซึ่งสิ่งนี้เป็นบทบาทสำคัญที่ผู้เป็นแม่พึงต้องปฏิบัติในการเลี้ยงลูกชายเพื่อสืบสกุลต่อไป

ตัวอย่างที่ 3 “หากการที่หญิงหม้ายกรีดหน้าตัวเองหรือฆ่าตัวตายเพื่อรักษาชื่อเสียงของครอบครัวสามีเป็นสิ่งที่ยอมรับกันแล้ว เหตุใดคนเป็นแม่จะไม่สามารถทำอะไรที่รุนแรงสุดขีดจากการสูญเสียลูกแล้ว? เราคือผู้ดูแลลูก ๆ เรารักพวกแก เราเฝ้าเฝียวยามือพวกแกเจ็บไข้ได้ป่วย ในกรณีของลูกชาย เราเตรียมพวกแกในการก้าวเข้าสู่อาณาจักรของผู้ชาย ในกรณีของลูกสาว เรามัดเท้าให้พวกแก สอนหนังสือลับของเราให้ ผูกพวกแกให้เป็นเมีย สะใภ้ และแม่ที่ดี เพื่อให้พวกแกเข้ากับห้องชั้นบนในบ้านใหม่ได้ แต่ไม่ควรให้มีหญิงคนใดอายุยืนกว่าลูก นั่นผิดกฎธรรมชาติ” (น.369)

จากตัวบทนวนิยายข้างต้น เป็นเหตุการณ์หลังจากที่เสวฮวาสูญเสียลูกสาวคนแรก แต่ไปเหอไม่เคยเข้าใจความโศกเศร้าที่เกิดขึ้นกับผู้เป็นเหล่าเถิงของตนเอง จนกระทั่งวันเวลาดำเนินผ่านไปอย่างเนิ่นนาน ทำให้ไปเหอมีประสบการณ์และเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับชีวิตมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะหัวใจของผู้เป็นแม่ นอกเหนือจากการให้กำเนิดบุตรขึ้นมาหนึ่งคน ไม่ว่าจะเป็นผู้หญิงหรือผู้ชาย บทบาทหรือสิ่งสำคัญยิ่งกว่าที่ผู้เป็นแม่พึงต้องกระทำคือ การดูแล อบรมและฝึกให้บุตรของตนเองมีความพร้อมไปสู่การเติบโตเป็นผู้ใหญ่ในอนาคต หากเป็นลูกชายก็ต้องเตรียมการในการศึกษาเล่าเรียนเพื่อเตรียมตัวเข้าสอบ สิ่งนี้จะเป็นการเอื้อประโยชน์สำหรับหน้าที่การงาน รวมถึงความเป็นหน้าเป็นตาให้แก่วงศ์ตระกูลของตนเอง ในส่วนของลูกสาวก็ต้องเรียนรู้และปฏิบัติ ตั้งแต่การเรียนหนังสือ งานบ้านงานเรือน งานเย็บปักถักร้อย ครอบคลุมทุกส่วนที่เป็นงาน

ภายในบ้านทั้งหมด ให้พวกแกมีความพร้อมในการก้าวเข้าสู่การเป็นภรรยา ลูกสะใภ้ และแม่อย่างสมบูรณ์โดยไม่บกพร่องในหน้าที่

6.2 สถานภาพและบทบาทของสตรีรัตเท่าที่มีต่อครอบครัวของตัวละครเอกหญิง “เสวฮวา”

6.2.1 สถานภาพและบทบาทของลูกสาว

ตัวอย่างที่ 1 “เราเป็นเด็กที่ยังอยู่ในวัยลูกสาว” เสวฮวาพูดขณะที่กวาดสายตาไปตามไหมปักหลากสี “จนกว่าจะออกเรือนเราต้องอยู่กันในห้องหญิงไปมาหาสู่กันทำงานเย็บปักด้วยกันคุยกันถ้าเราหาซื้อของกันอย่างรอบคอบก็จะมี ความทรงจำร่วมกันสำหรับวันข้างหน้า” (น. 106)

ตัวอย่างที่ 2 “แม่จะแกล้งให้ฉันก็ตอนที่ฉันเดินเพื่อให้กระดุกหักเท่านั้น และให้ฉันใช้กระโถนบนห้องไม่ให้ลงไปข้างล่างเลย ฉันได้แต่นั่งตรงหน้าต่างตลอดเวลา มองออกไปจากหน้าต่างติดลูกกรงของเราฉันมองนกบินผ่านไป ตามเมฆพเนจรไป ศึกษาดวงจันทร์เมื่อมันใหญ่ขึ้น ดูนั่นตอนที่เล็กลง ช่วงมีอะไรมากมายเกิดขึ้นนอกหน้าต่างนั้นฉันเกือบจะลืมสิ่งที่เกิดขึ้นในห้อง (น. 112)

จากบทสนทนาข้างต้นดังตัวอย่างที่ 1 และ ตัวอย่างที่ 2 ต้องการสื่อให้ผู้อ่านเห็นว่า สำหรับเด็กผู้หญิงที่มีสถานภาพเป็นลูกสาวของครอบครัว การรัดเท่านั้นถือเป็นการจำกัดสิทธิและบทบาทเป็นอย่างมาก เด็กผู้หญิงที่ต้องรัดเท่าจะไม่สามารรถเดินไปไหนได้ และผู้เป็นแม่จะแกล้งให้ก็ต่อเมื่อต้องการเดินเพื่อให้กระดุกหักเท่านั้น พวกแกต้องอยู่ภายในห้องหญิง ทำได้เพียงนั่งมองหน้าต่าง ฝ้าดูนกบินที่ผ่าน ก้อนเมฆค่อย ๆ เลื่อนหาย ไม่มีสิทธิออกไปข้างนอกหรือแม้แต่ลงไปข้างล่างจนกว่าจะออกเรือนมีสามี

6.2.2 สถานภาพและบทบาทของภรรยา

ตัวอย่างที่ 1 “เมื่อไปเห่กับฉันออกเรือนไป แต่ละปี เราจะไปเซ่นไหว้ในศาลเจ้าเพื่อขอลูกชายทุกครั้ง และเรา มักจะไปที่ร้านอุปกรณ์เย็บปักถักร้อยเสมอ” (น. 109)

ตัวอย่างที่ 2 ลูกสาวฉันตายตอนคลอด ทุกคนในบ้านตำหนิฉันแม่สามีบอกว่า “เราแต่งเจ้าเข้ามาทำไมถ้าไม่ ออกลูกชาย?” สามีนฉันพูดว่า “เจ้ายังเด็ก เจ้ามีลูกอีกคราวหน้าเจ้าต้องให้ลูกชายซ้ำ” (น. 293)

จากตัวบทนวนิยายข้างต้นดังตัวอย่างที่ 1 และตัวอย่างที่ 2 ทั้งไปเห่และเสวฮวามีความต้องการ บุตรชายเป็นอย่างมาก สิ่งนี้สื่อให้เห็นว่าโดยทั่วไปคนจีนจะรักและให้ความสำคัญกับบุตรชายมากกว่าบุตรสาว เนื่องจากมองว่าบุตรชายคือผู้สืบสกุล ช่วยให้สกุลที่มีมาตั้งแต่บรรพบุรุษไม่หายไป ทั้งยังมองว่าบุตรชายนั้นมีความอดทนและสามารถเป็นที่พึ่งพิงในยามแก่เฒ่าได้ เป็นเหตุให้พ่อแม่คนจีนรักบุตรชายมากกว่าบุตรสาวเป็นพิเศษ เพราะบุตรสาวแต่งงานไปก็ใช้คนอื่น และต้องไปดูแลครอบครัวของสามีอย่างถาวร ซึ่งคนจีนโบราณจะถือว่าเป็นบุคคลนอกครอบครัวโดยทันที หรือที่เรียกคนจีนเรียกว่า “การแต่งออก”

ตัวอย่างที่ 3 “ก็ถ้าเขาจะตบตีฉัน ฉันจะทำอะไรได้? ฉันสู้เขาไม่ไหวอยู่แล้ว” เสวฮวานั่งอยู่ตรงข้ามฉัน ฝ้าที่เธอ ปักวางอยู่บนตัก ยับเยินราวกับผิวเต้าหู้ (น. 362)

ตัวอย่างที่ 4 เมื่อลืมนัดขึ้นเข้ามาตอนเช้า “ฉันไม่เคยมีความสุขยกเว้นความรู้สึกที่มีต่อลูก” เธอสารภาพสวดฉัน “ฉันชอบร้องเพลงไปด้วยขณะซักผ้าหรือเก็บพื้น แต่สามีจะโกรธเมื่อได้ยินเมื่อไม่พอใจเขาก็ไม่ยอมให้ฉันออกจากบ้าน แม้แต่ก้าวเดียววันแต่เพื่อทำงานบ้าน ถ้าเขาสบายใจตอนเย็นก็จะยอมให้ฉันออกไปนั่งตากลมในลานที่เขาเชือดหมู” (น. 287)

จากบทสนทนาดังตัวอย่างที่ 3 และตัวอย่างที่ 4 ต้องการสื่อให้เห็นว่าหากสามีตีหรือทำร้ายร่างกายผู้เป็นภรรยาไม่อาจขัดขึ้นได้ เมื่อเสวยาร้องเพลงหรือทำกิจกรรมอื่นใดที่นอกเหนือจากการทำงานบ้าน ผู้เป็นสามีจะโกรธมากเมื่อได้ยินหรือเห็นการกระทำเช่นนั้น ข้ารัยยังไม่อนุญาตให้เธอออกจากบ้านแม้แต่ก้าวเดียววันแต่เพื่อทำงานบ้าน หากผู้เป็นสามีสบายใจหรือมีความสุขจึงจะได้รับอนุญาตให้สามารถออกไปข้างนอกได้ทั้งหมดที่กล่าวไปข้างต้น แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่าบุรุษมีอำนาจ สิทธิและเสรีภาพเหนือสตรี จนนำไปสู่การกำหนดกรอบแนวคิดด้านจริยธรรม “สามค้อยตามสี่รรยา” โดยมีใจความว่า “ในวัยลูกสาว เชื้อฟ่งพ่อ ออกเรือนไปเป็นเมีย เชื้อฟ่งสามี สามิตาย เชื้อฟ่งลูก” โดยบุรุษเป็นผู้นำ สตรีเป็นผู้ตาม สตรีจึงต้องต้องเดินตามแบบหลักคตินี้ ไม่เช่นนั้นจะเป็นปัญหาและถือว่ามีความผิดปกติ

ตัวอย่างที่ 5 “มีแต่เมื่อฉันกับสามีขึ้นเตียงเท่านั้น การดุด่าคำหนิจึงจะยุติลง ฉันจะไม่ต้องฟังพ่อสามีบ่นว่าน้ำซาวจานไป แม้สามีว่าฉันใจอ่อนไป พวกน้องสาวสามีเรียกหาเสื้อผ้าสะอาด หรือสามีขู่ว่าจะอย่าทำให้เขาขายหน้าในหมู่บ้าน หรือการร้องขอโน่นขอนี่ของลูกชาย” (น. 287)

จากบทสนทนาดังตัวอย่างที่ 5 มีความสอดคล้องกับตัวอย่างที่ 4 โดยแสดงให้เห็นว่าเสวยารได้รับแรงกดดันจากบุคคลในครอบครัวเป็นอย่างมาก เธอต้องดูแลสมาชิกทุกคนในครอบครัวของสามี หากกระทำการอันใดที่ไม่ได้ตั้งใจจะมีทั้งการดุด่าจากสามี และคำตำหนิจากคนในครอบครัวของสามี มีเพียงแค่ช่วงเวลาที่มีสามีร่วมหลับนอนกับเธอเท่านั้น คำพูดดุด่าหรือเสียงตำหนิเหล่านั้นจะหายไปทันที

6.2.3 สถานภาพและบทบาทของแม่

ตัวอย่างที่ 1 จนวันที่ข้าวเราหมดกระสอบ แม่ของคนฆ่าสัตว์ก็บอกว่า “ลูกชายหัวปีของเสวยารไม่ควรได้รับอาหาร มันมีค่าเกินกว่าที่จะให้คนอ่อนแออย่างนั้นกิน” เสวยารควรจะพูดอะไรบ้างเพื่อช่วยแก ถึงอย่างไรแกก็เป็นลูกชายคนแรก ทว่าสายตาของเสวยารมองเห็นแต่ลูกชายคนรอง (น. 349)

ตัวอย่างที่ 2 “ลูกชายคนโตของเสวยารยังมีสถานะต่ำกว่าตัวเธอ ไม่มีใครรักแก ดูแถมเหมือนคนเค้งคว้าง แกลสุภาพ นิสัยอ่อนโยนประณีต อาจจะต้องด้วยเหตุนี้กระมังที่เธอทำใจแข็งไม่สนใจแกเพื่อให้แกแข็งแกร่งขึ้น” (น.356)

จากตัวบทนวนิยายข้างต้นดังตัวอย่างที่ 1 และตัวอย่างที่ 2 เนื่องจากเสวยารผู้เป็นแม่ รวมถึงทุกคนในครอบครัวมักให้ความสำคัญกับลูกชายคนรองมากกว่าลูกชายคนโต เพราะลูกชายคนโตไม่เพียงแต่มีหน้าตา รูปร่างและลักษณะนิสัยกล้าหาญ ชอบเรียนรู้ เหมือนกับสามีของเธอ ทั้งยังสามารถออกไปล่าสัตว์กับพวกผู้ชายได้ ซึ่งแตกต่างกับลูกชายคนโตยิ่งนัก เสวยารจึงไม่ได้ให้ความสนใจหรือแทบจะละเลยต่อลูกชายคนโตของเธอ

เพียงแค่เขาหอม ไม่กล้าแสดงออก ทั้งยังเป็นคนที่นิสัยอ่อนโยนไม่โผงผาง แต่การที่เสวฮวากระทำเช่นนี้เพียงเพราะแค่อยากกระตุ้นให้ลูกชายแข็งแกร่งขึ้นหรือไม่ก็เป็นการแสดงออกว่ารักลูกไม่เท่ากัน

ตัวอย่างที่ 3 “ฉันกับไปเหอวางแผนเกี่ยวกับอนาคตของลูกสาวเราและคุยถึงการมัดเท้าที่จะให้ได้เท้าบัวทองที่สมบูรณ์แบบ เราทำการเย็บผ้า ซื่อสมุนไพร เย็บปกรองเท้าคู่เล็กเพื่อวางบนแท่นบูชาเจ้าแม่กวนอิม ทำเม็ดบัวลอยเช่นไหว้เจ้าแม่เท้าเล็ก แล้วให้ลูกสาวเรากินเกี้ยวไส้ถั่วแดงเพื่อให้เท้าแก่อ่อนลง” (น. 379)

จากตัวบทนวนิยายข้างต้น ทั้งไปเหอและเสวฮวาได้วางแผนเกี่ยวกับอนาคตให้กับลูกสาวในเรื่องของการมัดเท้าให้ได้รูปทรงเป็นดอกบัวตูมสวยงาม มีการเตรียมล่วงหน้าโดยการเย็บผ้าสมุนไพร เย็บปกรองเท้าคู่เล็กเพื่อวางบนแท่นบูชาเจ้าแม่กวนอิม ทำเม็ดบัวลอยเช่นไหว้เจ้าแม่เท้าเล็ก ทำเกี้ยวไส้ถั่วแดงให้ลูกสาวกินเพื่อให้เท้าอ่อนลงได้ง่าย การมัดเท้าจึงถือเป็นวัฒนธรรมที่ส่งต่อกันมาอย่างยาวนาน เหมือนที่แม่ของไปเหอและเสวฮวาทำให้พวกเธอตอนเป็นเด็กผู้หญิงในขณะที่มีสถานภาพเป็นลูกสาวของครอบครัว

จากบทวิเคราะห์ข้างต้น มีความสอดคล้องกับทฤษฎีโครงสร้างคู่ตรงข้ามระหว่าง งานในบ้าน (Domestic) กับ งานนอกบ้าน (Public) ในประการที่ 3 ที่กล่าวถึง สถานภาพที่ได้มาโดยกำเนิดหรือความพยายามแสวงหา เนื่องจากประสบการณ์วัยเด็กของผู้หญิง เป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องตลอดชีวิต ผู้หญิงต้องพบกับกระบวนการอบรมเลี้ยงดู และวัฒนธรรมส่วนใหญ่ยังเชื่อว่าการเติบโตเป็นเด็กสาวสามารถเป็นไปได้โดยการเลียนแบบผู้เป็นแม่ของตนเอง เช่นเดียวกับตัวบทข้างต้น ขณะที่ไปเหอกับเสวฮวายังคงมีสถานภาพเป็นลูกสาวของครอบครัว ทั้งสองคนต้องทำการมัดเท้าเสมือนกับผู้เป็นแม่ของตนเอง ซึ่งสิ่งเหล่านี้ได้สะท้อนผ่านการอบรมสั่งสอน และการปลูกฝังชุดความคิดที่ว่า “หญิงคนใดที่มีเท้าเล็กสวยงามนั้นจึงจะถือว่าถูกต้องสมบูรณ์แบบ” ทุกอย่างล้วนถ่ายทอดผ่านรุ่นสู่รุ่น จนกระทั่งไปเหอกับเสวฮวามีสถานภาพเป็นแม่แล้ว สิ่งเหล่านี้ยังคงอยู่ และกระทำต่อให้กับลูกสาวของตนเองต่อไป ดังนั้นสถานภาพของผู้หญิงจึงได้รับการสรุปว่าเป็นสถานภาพที่ได้มาโดยกำเนิด

7. สรุปและอภิปรายผล

จากการศึกษาสถานภาพและบทบาทของสตรีรัดเท้าที่มีต่อครอบครัว จากนวนิยายอังกฤษฉบับแปลไทย เรื่อง จดหมายลับไปเหอ (*Snow Flower and the Secret Fan*) เพื่อวิเคราะห์สถานภาพและบทบาทของตัวละครเอกหญิง “ไปเหอ” และ “เสวฮวา” ที่มีต่อครอบครัวในบทบาทของลูกสาว ภรรยา และแม่ พบว่ากรอบแนวคิดด้านจริยธรรมและค่านิยมในการรัดเท้าเป็นตัวแปรสำคัญในการกำหนดสถานภาพและบทบาทของสองตัวละครเอกหญิงทั้งสอง

จากแนวคิดด้านสถานภาพและบทบาทของ Suphab (2003) จะเห็นได้ว่าตัวละครหญิง ไปเหอ” และ “เสวฮวา” ได้ถูกครอบครัวอบรมปลูกฝังให้เคารพเชื่อฟังบิดา และทำในสิ่งที่สตรีพึงกระทำซึ่งเป็นไปตามหลักปฏิบัติสามค้อยตามสี่จรรยา (三从四德) โดยเริ่มจากการทำสิ่งที่เป็นสิ่งที่สามารถยกระดับสถานภาพของสตรีในครอบครัวอย่างการรัดเท้า ตลอดจนการตีกรอบภาระหน้าที่ในบทบาทของลูกสาวภายในครอบครัว

อย่างการเรียนรู้งานบ้านงานเรือน งานเย็บปักถักร้อยตลอดช่วงระยะเวลาวัยเยาว์ โดยสอดคล้องกับ งานวิจัยของ Phothimaj & Khawperk (2020) ที่กล่าวว่า ผู้แต่เนิ่นด้วยยุคสมัยนั้นผู้หญิงไม่มีสิทธิ์ได้รับการศึกษา เพราะถือว่าเป็นเรื่องไร้สาระ เนื่องจากผู้หญิงจะต้องแต่งงานกับบุคคลที่พ่อแม่เลือกให้ หรือการแต่งงานแบบคลุมถุงชน และเมื่อแต่งงานออกเรือน หญิงสาวจะถือเป็นทรัพย์สินของสามี ซึ่งจะถูกคาดหวังจากครอบครัวและญาติของสามี ซึ่งใน**บทบาทของภรรยา**ต้องคอยปรนนิบัติรับใช้สามี คอยดูแลงานบ้าน ทั้งต้องพยายามมีลูกชายเพื่อสืบสกุลให้ได้โดยเร็วเพื่อให้ตำแหน่งภายในครอบครัวและสถานภาพในครอบครัวของสามีมั่นคงขึ้น หากให้กำเนิดเป็นลูกสาว จะถูกด่าทอจากแม่สามีหรือการเยาะเย้ยจากภรยาน้อยที่สามีแต่งเข้ามาเพื่อให้กำเนิดลูกชาย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Tian & Zhong (2015) ที่ว่า ผู้หญิงจีนในยุคเก่ามีสถานภาพทางสังคมที่ต่ำต้อยมาก ไม่มีสิทธิ์ออกความคิดเห็น และต้องใช้ชีวิตภายใต้ว่าทกรรมของผู้ชาย ทั้งยังถูกจัดเป็นเครื่องตอบสนองทางเพศเพื่อมีลูกชายมาสืบสกุลให้แก่ครอบครัวของสามีเท่านั้น และใน**บทบาทของแม่** การมีลูกชายไว้สืบสกุลถือเป็นหน้าที่สำคัญของภรรยา แต่การดูแลลูกชายอย่างดีถือเป็นอีกสิ่งสำคัญของแม่ ดังนั้นลูกชายจึงถูกยกย่องเชิดชูมากกว่าลูกสาวเป็นพิเศษ (重男轻女) โดยผู้เป็นแม่จะเตรียมทุกอย่างไว้เปรียบพร้อมไม่ว่าจะเป็นการเป็นอยู่ การศึกษาเล่าเรียน และการส่งเสริมให้ลูกชายไปสอบเป็นข้าราชการ เพื่อเป็นหน้าเป็นตาแก่ครอบครัว กลับกันหากเป็นลูกสาวผู้เป็นแม่จะสอนให้เรียนรู้งานบ้านงานเรือนทุกอย่าง เพื่อเตรียมพร้อมสำหรับการออกเรือน นอกจากนี้ลูกสาวยังต้องทำการรัดเท้าเพื่อสืบทอดเจตนาภรณ์ต่อจากผู้เป็นแม่อย่างไม้อาจขัดขึ้นได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Pan (2018) ในด้านภาพลักษณ์และความเจ็บปวดทางด้านสรีระของสตรีรัดเท้า ที่ว่า การรัดเท้าเป็นความเจ็บปวดและความตึงตึงทางเพศบางอย่าง โดยผู้เป็นแม่ได้มีการปลูกฝังชุดความคิดบางอย่างให้แก่ลูกสาว อย่างการรัดเท้าจะทำให้เติบโตเป็นผู้หญิงที่ดี ช่วยให้สามารถได้แต่งงานกับตระกูลที่ดีได้ แม้ว่าสิ่งเหล่านี้จะเป็นความหวังดีที่มาจากผู้เป็นแม่ แต่การกระทำเช่นนั้นกลับเป็นการสร้างความขัดแย้งในความสัมพันธ์ระหว่างแม่และลูกสาว เนื่องจากสิ่งนี้เป็นเพียงแค่การตอบสนองความต้องการของผู้เป็นแม่เท่านั้น อีกทั้งยังสร้างความเจ็บปวดและปมในใจให้แก่ตัวเด็กไปตลอดชีวิต ทั้งยังสอดคล้องกับ Wu, Yadi & Thi Hang (2024) ที่ว่า เมื่อเป็นลูกสาว ไม่เชื่อฟังบิดามารดา เมื่อเป็นภรรยา ไม่ดูแลปกป้องครอบครัว เมื่อเป็นแม่ ไม่ดูแลลูกให้ดี จะถูกมองว่าเป็นผู้หญิงไม่ดี ไม่ประพฤติตนตามขนบธรรมเนียมที่ถูกขีดไว้ ซึ่งเป็นภาพแทนสตรียอกอุ้มคตของสังคมจีน

นอกจากนี้จาก**ทฤษฎีโครงสร้างคู่ตรงข้ามระหว่างงานในบ้าน (domestic) กับ งานนอกบ้าน (public)** ของ Rosaldo (Wongthet, 2020) จะเห็นได้ว่า “ไปเหอ” และ “เสวฮวา” ถูกปลูกฝังให้ปฏิบัติตามหลักสามคล้อยตามสี่ภรรยา (三从四德) และถูกจำกัดการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมภายนอก ซึ่งเป็นสิ่งที่นวนิยายเรื่องนี้เน้นย้ำ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการขีดเส้นแบ่งขอบเขตระหว่างผู้หญิงและผู้ชายตามระบอบสังคมศักดินาแบบปิตาธิปไตยที่ต้องการให้อำนาจและหน้าตาแก่ผู้ชาย โดยใช้ผู้หญิงเป็นบันไดในการแสวงหาสิ่งที่ตนต้องการ เช่น การมอบหมายหน้าที่การดูแลครอบครัวให้แก่ผู้หญิง การบังคับลูกสาวให้เข้าไปอยู่ในห้องสำหรับเรียนรู้งานเย็บปักถักร้อย การแบ่งแยกสังคมระหว่างเด็กผู้หญิงและเด็กผู้ชาย ซึ่งจากงานวิจัยของ Bian (2023) พบว่า การแบ่งแยกงานในบ้านและงานนอกบ้าน (女主内, 男主外) เป็นการแบ่งระดับชั้นทางเพศที่ต้องการ

บ่งบอกว่าเป็นสิ่งผู้หญิงที่ไม่ควรเข้าไปภายใต้ค่านิยมแฝงทางเพศ ที่ยกให้ผู้ชายอยู่เหนือผู้หญิงในการกำหนด และให้ค่าแก่สตรี ทั้งนี้จากงานวิจัยของ Qing (2018) พบว่า ค่านิยมการแบ่งงานในลักษณะนี้ยังคงพบได้ทั่วไปในสังคมจีนปัจจุบัน แม้ว่าผู้หญิงจะสามารถทำงานหาเงินได้มากกว่าผู้ชายก็ตาม

การวิเคราะห์สถานภาพและบทบาทของสตรีรัตเท้าที่มีต่อครอบครัว จากนวนิยายอังกฤษฉบับแปลไทย เรื่อง *จดหมายลับไปเหอ (Snow Flower and the Secret Fan)* ทำให้เห็นมุมมองของการแบ่งชนชั้นระหว่างผู้ชายและผู้หญิง การจำกัดบทบาททางครอบครัวและสังคม การยึดถือและสืบทอดหลักปฏิบัติ “สามคล้อยตามสี่จรรยา (三从四德)” ความไม่เท่าเทียมระหว่างเพศ และการกีดกันสิทธิของสตรีจีนภายใต้ระบอบสังคมปิตาธิปไตยผ่านสถานภาพและบทบาทของตัวละคร “ไปเหอ” และ “เสว่ฮวา” รวมถึงแรงกดดันและความมุ่งมั่นในการพัฒนาชีวิตตนเองให้ดีขึ้นบนการดำเนินชีวิตตามหลักปฏิบัติดังกล่าว แม้ว่าจะต้องแลกมาด้วยความทรมาณทางร่างกายและจิตใจของตนเอง

8. ข้อเสนอแนะ

จากการวิเคราะห์สถานภาพและบทบาทของสตรีรัตเท้าที่มีต่อครอบครัว จากนวนิยายอังกฤษฉบับแปลไทย เรื่อง *จดหมายลับไปเหอ (Snow Flower and the Secret Fan)* ผู้วิจัยเล็งเห็นว่ายังมีประเด็นอื่นที่สมควรศึกษาต่อไป อาทิ การเปรียบเทียบสถานภาพและบทบาทของตัวละครเอกหญิงกับตัวละครเอกชาย หรือการศึกษาเกี่ยวกับสังคมปิตาธิปไตย การใช้อำนาจชายเป็นใหญ่เหนือสิทธิสตรีที่ปรากฏอยู่ในนวนิยายเล่มนี้

บรรณานุกรม

- Athitpat, N. (2018). *The paradox of freedom in the dream of the red chamber and Mo Yan's Novels* [Doctoral dissertation], Chulalongkorn University. (in Thai)
- Bian, H. (2023). The orientation and significance of Confucian gender culture for women. *Open Access Library Journal*, 10, e393. doi: <http://dx.doi.org/10.4236/oalib.1110393>. (in Chinese)
- Chen X. (2018). *Nüshu: From tears to sunshine*. <https://courier.unesco.org/en/articles/nushu-tears-sunshine>. (in Chinese)
- Choonuansri, A. (2021). *The roles of Chinese Communist Party on the freedom and status of women in the Chinese family system before the cultural revolution (1921-1966)*. [Master's Thesis], Thammasat University. (in Thai)
- Hongpa. (2022). The foot binding in Chinese women: Beauty or oppression. *Arsomsiam-Sinology History and Culture*, 235(1), 1-4. (in Thai)

- Intharakand, S., & Soontherotoke, S. (2020). Role and status of characters in Bungabatik Novel. *Humanities Journal (Graduate School), Ramkhamhaeng University*, 9(2), 1-15. (in Thai)
- Kaewnet, R., & Khawperk, S. (2018). Analysis of the status and role of women in families through the female characters in Chinese literature, *The Plum in the Golden Vase* (金瓶梅) Thai edition by Jacob. *HOSO Journal of Humanities and Social Sciences, Phranakhon Rajabhat University*, 2(2), 131-159. (in Thai)
- Pan, M. (2018). The image of women with foot binding in novels by Chinese American writers: A case study of *Snow Flower and the Secret Fan*. *Journal of PLA University of Foreign Languages*, 2018(6), 132-138. (in Chinese)
- Phothimaj, K., & Khawperk, S. (2020). A study of the reflection of the arranged marriage, status, and role of women through Chinese folklore “The Butterfly Lovers” (梁祝) in the Translated Version of Decho Boonchuchuai. *HUSO Journal of Humanities and Social Sciences, Phranakhon Rajabhat University*, 4(2), 27-48. (in Thai)
- Prapagorn, P. (2021). *The Dream of the Red Chamber*: The status reflection and the role of Chinese women in feudal society. *ARU Research Journal*, 8(1), 98-110. (in Thai)
- Qing, S.S. (2018). Intergenerational Transmission of Attitudes toward Gender Role in China. *Chinese Journal of Population Science*, (6), 80-128. (in Chinese)
- See, L. (2006). *Snow Flower and the Secret Fan* (Kittikowit, W., Trans.). Aroon Printing. (in Thai)
- Suphab, S. (2003). *Sociology*. (23rd ed.). Thaiwattanapanich. (in Thai)
- Tian, M.J., & Zhong, H.P. (2014). The construction of female images from the perspective of feminism: An analysis of *Snow Flower and the Secret Fan* by Lisa See. *Journal of Liuzhou Teachers College*, (5), 12-15. (in Chinese)
- Wang, Y.P. (2014). The survival predicament of women in feudal society from the perspective of folk culture in the *Snow Flower and the Secret Fan*. *Journal of Hubei University for Nationalities (Philosophy and Social Sciences)*, 32(4), 19-20. (in Chinese)
- Wongthet, P. (2020). *Gender and Culture*. (4th ed.). Ruenkaew Printing. (in Thai)
- Wu, X.Y., Yadi, S., & Thi Hang, T. (2024). Representations of Chinese women in the feudal system in the translated novel “The hundred celebrated Chinese women”. *Chinese Language and Culture Journal*, 11(2), 539-361. (in Thai)
- Zhao, Y.S., Guo, L., Hao, D.H., Li, B.L., & Zeng, W. (2017). A study of the foot-binding phenomenon of Qing Dynasty females in Shandong Province. *Acta Anthropologica Sinica*, 36(3), 344-358. (in Chinese)